

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

ЗАГРЕБЕЛЬНА НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК 342.2

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОКУРОРСЬКОЇ
РИТОРИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного, кримінального права і процесу Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний університет бізнесу і права»

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
Олійник Ольга Борисівна,
Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК»»,
професор секції конституційного,
адміністративного та міжнародного права кафедри
державно-правових дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Кельман Михайло Степанович,
Інститут права та психології Національного
університету «Львівська політехніка»,
професор кафедри теорії та філософії права;

кандидат юридичних наук, доцент
Зінченко Ольга Володимирівна,
Київський університет туризму, економіки і права,
професор кафедри цивільного права та правового
забезпечення туризму.

Захист відбудеться «20» березня 2019 р. о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.130.03 у ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Табірна, 30-32.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Табірна, 30-32.

Автореферат розіслано «16» лютого 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. В. Корольова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У системі органів державної влади саме прокуратура посідає особливе місце, що обумовлено не лише завданнями і повноваженнями, визначеними чинним нормативно-правовим регулюванням, а й високою загальносоціальною місією з охорони прав і свобод людини і громадянина та представництва і захисту інтересів держави. Науково обґрунтоване дослідження здійснення системою прокуратури своїх функцій не можна провести без детального розгляду як теоретико-правової концепції діяльності прокуратури та її взаємовідносин з іншими суб'єктами владних повноважень, так і соціальних, етичних, культурних і психологічних зв'язків із розгалуженою системою інститутів громадянського суспільства, які так само стають надбанням теорії держави і права на стику з суміжними науками.

Прокурорська риторика спирається на юридичну силу законодавства і на надбання правової доктрини, ґрунтується на демократичних цінностях громадянського суспільства, які захищаються державою, й ґрунтується на теоретико-методологічних засадах теорії держави і права, на методології філософської, лінгвістичної, логічної і психологічної науки. Морально-етичними засадами розвитку прокурорської риторики є публічний порядок і суспільні очікування щодо образу прокурора як втілення правди і справедливості. Теоретико-методологічними засадами прокурорської риторики як складової теорії держави і права в сучасних реаліях демократичної держави слугує концепція риторичної аргументації, правовою парадигмою якої є промова як засіб доказування і встановлення юридичної істини у справі. Отже, дисертаційне дослідження безпосередньо стосується таких актуальних проблем сучасної України, як трансформація загальнонаглядової функції прокуратури у функцію забезпечення дотримання верховенства права, прав людини і громадянина при здійсненні державного обвинувачення в суді засобами прокурорської риторики як складової теорії держави і права.

Результати наукового розгляду подані у вигляді практико-методологічних рекомендацій професійного мовлення прокурора у специфічних теоретико-риторичних формах, та передбачають зв'язок із такими науковими проблемами, як діяльність органів прокуратури з організації і процесуального керівництва органами досудового слідства та підтриманням державного обвинувачення в суді. Беручи до уваги, що переважну частину професійної діяльності прокурора становлять офіційна мовленнєва комунікація, існує нагальна потреба в їхньому вивченні, нормативно-методологічній регламентації.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена недостатньою розробленістю відповідної теми в науковій літературі, існуванням дефіциту ораторського мистецтва сучасних прокурорів, недостатньою увагою науковців до проблем правової, логічної та мовної культури серед працівників прокуратури, а також важливістю отриманих результатів для сучасної науки та для практичного застосування прокурорами у своїй повсякденній професійній діяльності.

Важливе місце у дисертаційному дослідженні приділено теоретико-методологічним і правовим зв'язкам прокурорської риторики з теорією держави і права, з юридичними науками, що аналізуються на рівні принципів організації галузей права, організаційно-правових форм діяльності прокурора у різних сферах і допустимості застосування риторичних засобів і прийомів.

Чільне місце у дисертаційному дослідженні посідає вивчення теоретико-методологічних засад прокурорської риторики як складової теорії держави і права, і зокрема, прокурорського мовлення, а також офіційної промови прокурора як законних і найбільш значимих форм діяльності. З цих позицій розглянуті допустимі риторичні стратегії, тактики і прийоми побудови і виголошення прокурором промови, його професійного прокурорського мовлення. Розглядаються окремі аспекти діяльності прокурорських працівників із забезпечення принципу гласності діяльності прокуратури. Аналізуються питання можливості й особливості застосування риторичних прийомів і навичок у службовій комунікації прокурорів, що не пов'язана з досудовим слідством і судовим розглядом. Таким чином, сучасна прокурорська риторика – це теоретико-методологічна складова теорії держави і права, система знань, ідей, доказів певних положень, концепцій і поглядів на роль і значення офіційної промови прокурора, її зміст і структуру, особливості створення і виголошення, визначені чинним законодавством, сучасним статусом і завданнями прокуратури у суспільних відносинах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження належить до фундаментальних досліджень актуальних проблем суспільних і гуманітарних наук, включених до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 7.09.2011, зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 970 від 24.10.2012, № 741 від 23.09.2015, № 556 від 23.08.2016.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні мовленнєвої комунікації прокурорської риторики як складової теорії держави і права, її теоретико-методологічних засад.

Основні завдання дисертаційного дослідження:

- дослідити прокурорську риторичку як теоретико-методологічну складову теорії держави і права;
- вивчити історію становлення і розвитку прокурорської риторики;
- встановити закономірності застосування риторичних засобів у професійному мовленні прокурора і в специфіці прокурорської риторики;
- систематизувати теоретико-методологічні засади і тактико-риторичні прийоми прокурорської риторики;
- з'ясувати важливість прокурорської риторики в процесах правотворення, законотворення і правозастосування;

- визначити роль прокурорської риторики в мовленнєвій комунікації прокурора;
- встановити місце прокурорської риторики як елементу теорії держави і права;
- дослідити проблематику прокурорської риторики в аспекті комунікаційних технологій та їх використання у професійній діяльності прокурора;
- обґрунтувати значимість теоретико-методологічних засад прокурорської риторики для формування, розвитку і удосконалення процесуального законодавства України в контексті євроінтеграції.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що склалися у процесі формування прокурорської риторики як теоретико-методологічної складової теорії держави і права.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади прокурорської риторики як складової теорії держави і права.

Методи дослідження. У дисертаційному дослідженні використано поліметодологічний підхід та принцип взаємодоповнюваності методів. Відповідно до основних тенденцій розвитку сучасної правничої методології в дослідженні було застосовано низку філософських, загальнонаукових та спеціально-правових підходів та методів. Філософсько-світоглядною основою дослідження стали: *антропологічний підхід*, відповідно до якого прокурорська діяльність і зокрема прокурорська риторика постають як гуманістичні правові феномени; *аксіологічний підхід*, який дозволяє побачити право, його форми та прояви буття, в т.ч. прокурорське мислення та спілкування крізь призму загальнолюдських цінностей (підрозділи 2.2, 3.2, 3.3); *діалектичний метод*, завдяки якому в дослідженні простежено взаємозв'язки прокурорської діяльності із соціальною дійсністю, з іншими правовими явищами, правовими смислами та значеннями, а також зв'язок між професійним мовленням прокурора та іншими видами професійної діяльності (розділ 1,2,3).; *комунікативно-філософський підхід*, який дозволив показати правову риторику як антропологічно-правовий, культурно-комунікативний феномен (підрозділи 1.2, 1.3).

Відповідно до мети і завдань дослідження у роботі використано такі *загальнонаукові методи* як: системний, структурно-функціональний, теоретичного моделювання, об'єктивності, аналіз, синтез, індуктивний, дедуктивний тощо; *спеціально-правові*: формально-правовий, порівняльно-правовий, спеціально-риторичний, історико-правовий та ін. *Системно-структурний і спеціально-юридичний методи* застосовано для дослідження правових засад і принципів професійної комунікації прокурора у передбачених чинним законодавством формах і у певних випадках (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). *Порівняльно-історично-правовий метод* допомагає з'ясувати витоки прокурорської риторики, а також правове опосередкування її на різних історичних етапах розвитку (підрозділи 1.1, 1.3). *Метод сходження від загального*

до конкретного використовувався для конкретизації теоретико-методологічного зв'язку прокурорської риторики як складової теорії держави і права у системі інших наук (підрозділи 1.3, 3.1). Завдяки *формально-юридичному методу* здійснено аналіз категоріального розуміння таких понять, як «професійна прокурорська риторика» та «професійна мовленнєва комунікація прокурора», виокремлено їх ознаки, які закладено в основу формулювання визначень цих понять (підрозділи 2.2, 3.2). *Аналіз* застосовувався у виявленні системних зв'язків прокурорської риторики як складової теорії держави і права зі спеціально-юридичними різновидами прокурорської риторики з іншими суспільними та юридичними дисциплінами (підрозділи 1.3, 3.3).

Теоретико-методологічна та емпірична база дослідження. Рівень опрацювання теми, комплексність характеру досліджуваної проблематики визначили багатоплановість поставлених питань і необхідність звернення до фахових видань, у яких висвітлюються різні аспекти сутності проблеми. Характер дослідження вимагав широкого опрацювання нормативно-правових документів, історичної, політичної, філософської, психологічної літератури. Фундаментом дисертаційного дослідження слугували нормативно-правові акти України, праці вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, *теоретико-правові аспекти* розуміння ролі прокурорської риторики в мовленнєвій комунікації працівників прокуратури представлено в працях українських та іноземних науковців-правників, а саме: Банчук О. А., Гузенко І., Гурвич С. С., Ковтун І. П., Когутич І. І., Котюк В. О., Кравчук В., Малихіна С. М., Михайленко О. Р., Молдован В. В., Петришин О. В., Поліщук М. С., Смокович Ю. П., Шемшученко Ю. С.; *галузево-правові аспекти* пізнання тактико-риторичних прийомів розкрито в працях представників наук: конституційного права (Головатий С. П., Давиденко Л. М., Кравченко З. М., Точилівський В. Н.), кримінального права (Галаган В. І., Грошевий Ю. М., Костюченко О. Ю., Лозинська Ю. І., Рабінович П., Сакал В. М., Стахівський С. М., Шумило М. Є.), прокуратури України (Давиденко Л. М., Дедерко А., Корж В. П., Котик З. Д., Малюга В. І., Селезньов В., Толпиго О. Ф.); *практичні аспекти* сутності проблеми відображені в публікаціях таких авторів як: Бабич Н. Д., Бедь В. В., Герман М. А., Каустов А. В., Книженко С. О., Коваленко С. М., Козьяков І., Колотілова Н. А., Когутич І. І., Мичко М. І., Музика А. А., Олійник О. Б., Погорілко В. Ф., Серета Г. П.

Емпіричну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з філософії, теорії права, філософії права, історії політичних і правових учень, галузевих юридичних наук, положення міжнародних договорів, нормативно-правових актів України та іноземних держав, узагальнення судової практики, матеріали прокурорської практики, статистичні дані про діяльність прокуратури.

Наукова новизна отриманих результатів. Науковою новизною дисертаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних засад

прокурорської риторики як складової теорії держави і права у контексті мовленнєвої комунікації прокурора як державного обвинувача.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків:

уперше:

– визначено поняття «сучасна прокурорська риторика» як теоретико-методологічна складова теорії держави і права, система знань, ідей, доказів певних положень, концепцій і поглядів на роль і значення офіційної промови прокурора, її зміст і структуру, особливості створення і виголошення, що визначені чинним законодавством і сучасним статусом прокуратури і прокурора у суспільних відносинах;

– обґрунтовано науково-методологічні підходи до визначення теоретико-методологічних засад прокурорської риторики як складової теорії держави і права, а саме здійснено аналіз підходів до категоріального розуміння понять «професійна прокурорська риторика» та «професійна мовленнєва комунікація прокурора», і доведено, що теоретико-методологічними принципами, які безпосередньо стосуються офіційного мовлення діяльності прокуратури, слід визнати конституційний принцип судочинства – змагальність сторін, забезпечення доведеності вини, підтримка обвинувачення в суді;

– встановлено ключову роль прокурорської риторики як складової теорії держави і права, а саме у контексті реалізації юридичної аргументації, правовою парадигмою якої є промова як засіб доказування юридичної істини у справі; під цим кутом зору розглянуті допустимі риторичні стратегії, тактики і прийоми побудови і виголошення прокурором промови у судових дебатах;

удосконалено:

– риторико-правові засоби прокурорської риторики, за допомогою яких вона здійснює функціональний і формалізуючий вплив на елементний склад правової системи та необхідну нормативну дію на суспільні відносини;

– розуміння прокурорської риторики як теоретико-методологічної складової теорії держави і права і як правової дисципліни, їхнє співвідношення з правовими і неправовими суспільними науками;

дістали подальшого розвитку:

– системний підхід у дослідженні теоретико-методологічних засад прокурорської риторики як складової теорії держави і права у сучасній національній правовій системі, у зв'язку з чим така система розглядається як форма організації, здатна адаптуватися завдяки прокурорській риторичній як теоретико-методологічній складовій теорії держави і права до соціальних змін, що відбуваються в українському суспільстві;

– диференційовані правила формування прокурорської риторики у судовій промові професійного учасника судового процесу і вимоги до її змісту у ході розгляду справ у кримінальному, цивільному, адміністративному, господарському судочинстві;

– пропозиції щодо напрямів удосконалення правових принципів та теоретико-методологічних функцій прокурорської риторики, які набувають найбільшого значення під час виконання прокуратурою функцій, а саме – підтримка державного обвинувачення в суді, адже застосування тактико-риторичних прийомів та засобів прокурорської риторики державним обвинувачем є обов'язковою умовою ефективного виконання конституційних функцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що здобуті автором результати і сформульовані при цьому теоретичні положення, пропозиції, рекомендації та висновки мають науково-прикладне значення.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

а) у науково-дослідній роботі – для подальших теоретичних розробок проблем застосування засобів і прийомів прокурорської риторики як складової теорії держави і права в оптимізації національної правової системи і системи законодавства;

б) у правотворчості – для покращення якості та ефективності процесів правотворення і законотворення;

в) у правозастосуванні – для оптимізації і удосконалення мовленнєвої комунікації прокурора;

г) у навчальному процесі – теоретичні доробки дисертаційної роботи можуть використовуватись у навчальному процесі під час викладання навчальної дисципліни «Прокурорська риторика» та підготовці окремих розділів навчальних посібників з відповідних правових дисциплін, навчально-методичних матеріалів з розвитку прокурорської риторики як складової теорії держави і права.

Апробація матеріалів дисертації. Наукові положення, висновки, результати і пропозиції дисертаційного дослідження були апробовані та дістали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції в юридичній науці України» (м. Київ, 29-30 червня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 14-15 липня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів» (м. Київ, 13-14 жовтня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення» (м. Одеса, 13-14 жовтня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук» (м. Івано-Франківськ, 17 жовтня 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (м. Харків, 3-4 листопада 2017 року); Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, маркетинг та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку» (м. Полтава, 23 квітня 2018 року); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Права людини та проблеми організації і функціонування

публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Запоріжжя, 27-28 квітня 2018 року); Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Двадцять шості економіко-правові дискусії» (м. Львів, 30 квітня 2018 року); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (м. Дніпро, 4-5 травня 2018 року); Міжнародна науково-практична конференція «Наука та освіта: ключові питання сучасності» (м. Чернігів, 18 травня 2018 року); Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (м. Київ, 8 червня 2018 року).

Публікації. За результатом проведеного дослідження опубліковано 20 наукових праць, серед них 8 статей – у фахових юридичних виданнях, у тому числі 3 статті – у фахових виданнях іноземних держав, і 12 праць – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації визначається метою і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 228 сторінок, з них 24 сторінки – список використаних джерел, що складається з 262 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету і завдання дослідження, виокремлено об'єкт і предмет дослідження, розкрито функціональні можливості методів дослідження, які застосовано в роботі, обґрунтовано теоретико-методологічну та емпіричну базу дослідження, вказано на положення наукової новизни отриманих результатів, обґрунтовано практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію матеріалів дисертації та публікації автора, а також зазначено структуру роботи та її обсяг.

Розділ 1. «Історико-правові засади прокурорської риторики у складі теорії держави і права» складається з трьох підрозділів, у яких здійснено огляд літератури, висвітлено методологічну базу та основні теоретико-правові питання щодо розвитку прокурорської риторики у складі теорії держави і права.

У *підрозділі 1.1 «Розвиток прокурорської риторики як теоретико-прикладної складової теорії держави і права»* досліджено прокурорську риторику як теоретико-методологічну складову теорії держави і права. Проаналізовано, що правовою основою професійної риторики є закріплена нормами чинного законодавства система принципів діяльності прокуратури включно з принциповими засадами кримінального, цивільного і господарського процесів. Соціально-економічною основою прокурорської риторики є нормативно-правові форми демократичного громадянського суспільства, проголошені свободи слова,

совісті та думки, принцип верховенства права. Морально-етичними засадами прокурорської риторики є загальні моральні засади соціуму та суспільні вимоги й очікування щодо образу прокурора як носія правди та справедливості, захисника прав і свобод громадян, інтересів держави, державного обвинувача. Було зроблено висновок, що професійна риторика прокурора – це частина теорії держави і права, система знань, ідей, концепцій, теорій і поглядів на роль та значення офіційної промови прокурора, її зміст і структуру, особливості створення і виголошення, що обумовлені сучасним статусом і завданням прокуратури та прокурора у суспільних відносинах.

У підрозділі 1.2 «Становлення вчення про теоретико-методологічні засади професійної прокурорської риторики» було досліджено, що сучасна прокурорська риторика як складова теорії держави і права походить від риторики судових промов як частини класичної риторики, однак внаслідок особливого статусу державного обвинувача об'єктивно виділилася у складі юридичної риторики в окрему дисципліну. Науково-дидактичне підґрунтя прокурорської риторики становлять надбання таких часових періодів: античності, середньовіччя, Відродження, імперського періоду перебування України у складі Російської імперії, радянської доби і періоду незалежності Української держави.

У підрозділі 1.3 «Місце прокурорської риторики у системі юридичних наук» зазначено, що найтісніші теоретико-методологічні зв'язки поєднують професійну прокурорську риторичку саме з теорією держави і права, з філософією (гносеологією, логікою, етикою та соціологією), психологією, процесуальними галузями права, а також спеціальними юридичними науками – криміналістикою, судовою медициною, кримінологією. З огляду на спеціалізований та водночас комплексно-системний характер знань дисципліни, професійну прокурорську риторичку прокурора слід віднести до блоку спеціально-юридичних наук.

Доведено, що теоретико-методологічною основою прокурорської риторички на сучасному етапі слід визнати концепцію риторичної аргументації, що є найбільш пристосованим до потреб і найповніше розкриває значення офіційного мовлення прокурора, його мовленнєвої комунікації, саме як засобу доказування та встановлення істини у справі. Теорія держави і права передбачає, що склад, характер і спосіб організації прокурорської риторички як спеціально-юридичної формальної аргументації має детермінуватися на суспільно-комунікативному рівні за принципами комунікативного співробітництва, його конфігураціями, контекстами і закономірностями, лише за таких умов професійне мовлення прокурора вбачається адекватним і дієвим.

Таким чином, варто стверджувати, що прокурорська риторика як складова теорії держави і права є комплексною міждисциплінарною наукою, що ґрунтується концепціях теорії держави і права, на відповідних лінгвістичних дисциплінах, філософії та етиці, однак предметно нерозривно пов'язана із усією системою юридичних наук.

Розділ 2. «Прокурорська риторика у контексті теорії держави і права під час провадження професійної діяльності прокурора» складається з трьох підрозділів, у яких досліджуються засади теоретико-методологічні засади прокурорської риторики в практичному аспекті, а саме як мовленнєва комунікація прокурора, розглядаються процесуальні засади і тактико-риторичні прийоми у практичному застосуванні прокурорської риторики, аналізуються тактико-риторичні прийоми прокурорської риторики під час професійної діяльності прокурора.

У підрозділі 2.1 *«Процесуальні засади теорії держави і права в професійній прокурорській риторичі»* докладно вивчається офіційна обвинувальна промова як предмет дослідження прокурорської риторики. Проаналізовано, що прокурорська риторика набуває найбільшого значення під час виконання прокуратурою своїх функцій, а саме – підтримання державного обвинувачення в суді. Застосування тактико-риторичних прийомів і засобів прокурорської риторики державним обвинувачем є обов'язковою умовою ефективного виконання конституційних функцій, покладених на прокуратуру. Застосування прокурором мовленнєвих навичок прокурорської риторики під час виголошення судової промови, під час попереднього слухання справи, має істотне значення. Це фактично перший етап суто риторичної діяльності прокурора, що полягає у доповіді про справу, наявність чи відсутність підстав для призначення її до судового розгляду, висловлення позиції прокуратури з інших питань, передбачених чинним законодавством України. Таким чином, прокурорська риторика має застосовуватись на всіх стадіях кримінального процесу. Офіційна промова прокурора під час попереднього розгляду справи суддею є показником його професіоналізму і демонструє рівень його правової підготовки, вміння застосовувати в професійній мовленнєвій комунікації ораторські здібності.

У підрозділі 2.2 *«Тактико-риторичні прийоми у практичному застосуванні професійної прокурорської риторики»* проаналізовано, що проведення допиту свідків у суді порівняно з досудовим слідством має особливості, а саме: специфічний суб'єкт слідства – суд; змагальний характер судового слідства; принципи судового розгляду – гласність, усність, безпосередність тощо. Від вмілого проведення допиту свідків у суді залежить якість підтримки державного обвинувачення, законність та обґрунтованість рішення. Тактико-риторичні прийоми прокурорської риторики рекомендовано застосовувати під час підтримки державного обвинувачення в суді: ефект аргументації, ефект «квантового викиду інформації» та ефект дисперсії. Проаналізовано композиційну структуру офіційної промови прокурора у її зв'язку з теоретико-методологічними засадами теорії держави і права і відповідності чинному законодавству України.

У підрозділі 2.3 *«Тактико-риторичні прийоми прокурорської риторики у судових дебатах. Обвинувальна промова як предмет дослідження прокурорської риторики»* розглядається обвинувальна промова прокурора як одна з форм доказування вини підсудного та необхідності його покарання. Об'єкт обвинувальної промови прокурора – обвинувачення, пред'явлене підсудному на

досудовому слідстві і досліджене в судовому засіданні. Предметом обвинувальної промови є зміст обвинувачення, пред'явленого на досудовому слідстві і досліджене в судовому засіданні.

Обвинувальній промові прокурора властиві етапи ораторської діяльності: докомунікативний, комунікативний і посткомунікативний. До обвинувальної промови прокурора ставляться такі вимоги: юридична точність, моральна виправданість, стилістична грамотність; простота викладу; логічність суджень, послідовність викладу; точність позиції в юридичній оцінці вчиненого обвинуваченим злочину та визначеною йому мірою покарання.

Риторичні прийоми прокурорської риторики рекомендовано застосовувати під час підтримання державного обвинувачення в суді: ефект аргументації, ефект «квантового викиду інформації» та ефект дисперсії. Завданням прокурора під час проголошення обвинувальної промови є зосередити увагу присутніх, утримати увагу до кінця промови. Відмова від обвинувачення в судовому засіданні є окремим видом судової промови прокурора.

Розділ 3. «Застосування прокурорської риторики в окремих видах діяльності прокурора» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Фундаментальні категорії теорії держави і права в її складовій – професійній прокурорській риториці» узагальнено і систематизовано фундаментальні категорії теорії держави і права в її теоретико-методологічній складовій – прокурорській риториці, застосування теоретико-методологічних засад прокурорської риторики під час участі у досудовому слідстві, а також у непроцесуальних формах діяльності прокурорських працівників. Доведено, що прокурорська риторика як суб'єктивна, персоніфікована дисципліна є прагматичним втіленням напрацьованих теорією держави і права рекомендацій з формулювання та висвітлення основної ідеї прокурорської доповіді, добору аргументів, допустимості мовленнєвих засобів і комунікативно-психологічних прийомів виголошення тексту і впливу на аудиторію. У мовленнєвій комунікації прокурора ці закономірності поєднуються з особистістю мовця, зазнають впливу його системи внутрішніх переконань, рівня освіти, лексичної бази, його соціалізації, належності до соціальних груп. Доведено, що очевидним є комплексний характер прокурорської риторики, що поєднує засади теорії держави і права, загальносоціальні науки і спеціально-юридичні дисципліни, окремі аспекти філософії, психології, логіки, педагогіки, етики. У процесі аналізу сфер та обсягів такого взаємного впливу продемонстровано, що доцільно визначитися із відповідними критеріями.

У підрозділі 3.2 «Використання теоретико-методологічних засад прокурорської риторики під час участі прокурора у досудовому слідстві» показано, що на стадії досудового слідства, в світлі теми дослідження професійної прокурорської риторики, прокуратуру на офіційному рівні представляє слідчий прокуратури. Застосування прокурором риторичних прийомів та засобів повинно бути виваженим та виправданим. Отримуючи ту чи іншу інформацію від суб'єкта

кримінального процесу, слідчий повинен з'ясувати умови, за яких відбувалось сприйняття та збереження в пам'яті обставин, що цікавлять слідство.

Завдання прокурора зорієнтувати слідчого за допомогою вербального контакту з людиною активізувати у допитуваного процес згадування, при цьому слід уникати невинуватого тиску на допитуваного, з метою отримання правдивих невикривлених показань, тобто для того, щоб інформація, яка міститься в пам'яті особи, була залучена до процесу доказування, вона повинна бути відтворена особою-носієм. Точність передачі інформації від допитуваного до слідчого багато в чому залежить від уміння останнім висловити свої думки, навички володіння письмовою та усною мовою, а також від уміння слідчого вчасно ставити правильно сформульовані питання. Тобто чистота отриманої в процесі доказування інформації залежить не тільки від того, наскільки якісними були сприйняття та запам'ятовування інформації, а також від грамотності допитуваного, рівня його інтелекту та належного прокурорського забезпечення володіння слідчим риторичними прийомами.

Інформація, отримана від особи, проходить через суб'єктивне сприйняття слідчого. Він у процесі своєї діяльності осмислює відтворений допитуваним матеріал, звіряє одержану інформацію з відомостями, вже наявними в кримінальній справі, і лише після цього трансформує інформацію в протокольний запис.

Ці слідчі вербальні слідчі дії (допит, очна ставка, пред'явлення до впізнання, відтворення обстановки події) мають ознаки, що їх об'єднують, а саме:

- особливий характер джерел інформації становить людина;
- специфічний спосіб одержання інформації, заснований на риторичних прийомах;
- умови одержання інформації – вільне волевиявлення й оцінке судження джерела інформації про об'єкти та явища, що ним раніше сприймалися тощо.

Доведено, що прокурорська риторика є риторикою дискурсивною, з одного боку, і, на відміну від багатьох інших галузевих риторик, суттєво регламентована законодавчо. Дискурсивність прокурорської риторики полягає у вивченні та методичному впливі на активну інтеракцію з суб'єктами інших правовідносин, необхідністю пошуку істини, усунення прокурором як суб'єктом владної компетенції порушень чинного законодавства і захисту прав і свобод громадян, інтересів держави. Отже, прокурорська риторика має справу з ініціативною, а часто конфліктною комунікацією, і тому її можна вважати суспільною прикладною наукою.

У підрозділі 3.3 «Застосування професійної прокурорської риторики у непроцесуальних формах діяльності прокурорських працівників» проаналізовано, що важливим аспектом прокурорської діяльності є непроцесуальна діяльність прокурора, яка полягає, зокрема, у забезпеченні принципу гласності діяльності прокуратури. Загальноправовий принцип гласності в діяльності органів прокуратури означає відкритість цієї діяльності, доступність для громадян, засобів масової інформації. Реалізуючи принцип гласності, суспільство здійснює

контроль за діяльністю органів прокуратури. Непроцесуальні форми діяльності прокуратури поділяються на чотири блоки, а саме: взаємодія прокуратури із засобами масової інформації; публікація інформації у власних виданнях; звітування перед державними органами; публічні виступи перед громадськістю, державними органами, органами місцевого самоврядування, надання офіційних коментарів щодо резонансних справ.

Доведена важливість нормативного та аксіологічного аспектів прокурорської риторики як складової теорії держави і права. Проаналізовано офіційну прокурорську промову як форму прокурорської риторики в офіційній комунікації спеціально уповноваженого суб'єкта процесуальних правовідносин і як предмет прокурорської риторики, що чітко регламентований у чинному законодавстві України, а саме: Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», Кримінально-процесуальним кодексом України, іншими нормативно-правовими актами. Вказані законодавчі імперативи встановлюють як принципові засади прокурорської риторики під час професійної мовленнєвої комунікації – виголошення прокурором офіційної промови та здійснення інших форм немовленнєвої комунікації, які були докладно розглянуті у дисертаційному дослідженні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб на підставі теоретичних висновків та узагальнень учених-правознавців, правового зв'язку прокурорської риторики з теорією держави і права, аналізу тактико-риторичних засобів професійного прокурорського мовлення, визначити теоретичні особливості мовленнєвої комунікації, а також теоретико-методологічні засади прокурорської риторики як складової теорії держави і права у сучасних умовах розвитку України, на підставі чого сформульовані такі висновки:

1. Досліджено прокурорську риторику як теоретико-методологічну складову теорії держави і права, на підставі чого встановлено, що сучасна прокурорська риторика – це теоретико-методологічна складова теорії держави і права, система знань, ідей, концепцій і поглядів на роль та значення офіційної промови прокурора як складової прокурорської риторики, її зміст та структуру, особливості створення і виголошення, обумовлені сучасним статусом та завданням прокуратури і прокурора у суспільних відносинах. Прокурорська риторика базується на аспектах теорії держави і права, на суворому дотриманні принципів чинного законодавства і надбаннях правової доктрини; демократичних цінностях громадянського суспільства, що захищаються державою; методології філософських, лінгвістичних та психологічних наук. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи прокурорської риторики у мовленнєвій комунікації прокурора і доведено, що теоретико-методологічними принципами, які

безпосередньо стосуються офіційного мовлення діяльності прокуратури, слід визнати конституційний принцип судочинства – змагальність сторін, забезпечення доведеності вини, підтримка обвинувачення в суді. Показано у дисертаційному дослідженні, що реалізація цих принципів передбачає обов'язкову участь прокурора у судовому розгляді усіх кримінальних справ, які направляються до суду з обвинувальним висновком. Доведено, що сучасна професійна прокурорська риторика виявляється як персуазивна форма спілкування, що переважно заснована на взаємозв'язку інформаційного впливу, аргументації та компетенції різних легалізованих правових процедур, процесів і механізмів. Встановлено основні ознаки професійності прокурорського мовлення – це точність мовлення, виняткове володіння професійною лексикою і відповідними правовими категоріями.

2. Вивчено історію становлення і розвитку прокурорської риторики та на основі теорико-правового аналізу фундаментальних ідей, положень, концепцій, які визначають поняття прокурорської риторики, що сформувалися на різних етапах світової історії наведено переконливі аргументи на користь того, що періодизація розвитку прокурорської риторики співпадає із загальноприйнятою періодизацією світової історії. Науково-дидактичне підґрунтя прокурорської риторики становлять надбання таких часових періодів: античності, середньовіччя, відродження, імперського періоду перебування України у складі Російської імперії, радянської доби і періоду незалежності Української держави.

3. Встановлено закономірності застосування риторичних засобів у професійному мовленні прокурора і в специфіці прокурорської риторики. Доведено, що практичне застосування прокурором теоретико-методологічних засад прокурорської риторики як складової теорії держави і права, використання в професійній діяльності прокурора риторичних прийомів, умінь і навичок під час виголошення судової промови чи попереднього слухання справи має суттєве значення. Показано, що це фактично перший етап суто риторичної діяльності прокурора, застосування прокурорської риторики, що полягає у доповіді про справу, наявність чи відсутність підстав для призначення її досудового розгляду, висловлення позиції прокуратури з інших питань, передбачених кримінально-процесуальним законодавством України. Доведено, що від уміння прокурора застосовувати риторичні засоби і прийоми прокурорської риторики фактично залежить подальша доля розгляду справи, і публічний виступ прокурора у суді вказує на рівень його правової підготовки, вміння застосовувати на практиці ораторські здібності. Підтверджено, що саме тому позиція прокурора як фахівця у галузі права, викладена у доступній, зрозумілій, належно обґрунтованій формі, є визначальною для прийняття судом законного рішення за наслідками попереднього розгляду справи.

4. Систематизовано теоретико-методологічні засади професійної риторики прокурора у судовому процесі, які набувають найбільшого значення під час виконання прокуратурою функцій, а саме – підтримка державного обвинувачення в

суді. Застосування тактико-риторичних прийомів та засобів прокурорської риторики державним обвинувачем є обов'язковою умовою ефективного виконання конституційних функцій. З'ясовано, що прокурорська риторика має застосовуватись на всіх стадія судового процесу, а саме: на етапі попереднього слухання справи суддею; під час судового допиту свідків та інших учасників процесу; під час участі прокурора у судових дебатах, проголошення обвинувальної промови. Показано, як офіційна промова прокурора відображає рівень професіоналізму прокурора і його вміння використовувати засоби прокурорської риторики у мовленнєвій комунікації, демонструє рівень його правової підготовки, вміння застосовувати на практиці свої тактико-риторичні прийоми прокурорської риторики. Застосування прокурором риторичних прийомів та засобів повинно бути виваженим та виправданим. Завдання – за допомогою вербального контакту з людиною активізувати у допитуваного процес згадування, при цьому слід уникати не виправданого тиску на допитуваного, з метою отримання правдивих невикривлених показань. Тобто для того, щоб інформація, яка міститься в пам'яті особи, була залучена до процесу доказування, вона повинна бути відтворена особою-носієм. Точність передачі інформації від допитуваного до слідчого багато в чому залежить від уміння висловити свої думки, навички володіння письмовою та усною мовою, а також від уміння слідчого вчасно ставити правильно сформульовані питання. Таким чином, чистота отриманої в процесі доказування інформації залежить не тільки від того, наскільки якісними були сприйняття та запам'ятовування інформації, а також від грамотності допитуваного, рівня його інтелекту та володіння слідчим риторичними прийомами.

5. З'ясовано важливість прокурорської риторики у непроцесуальній діяльності прокурора, у правотворенні, законотворенні і правозастосуванні. Проаналізовано й проілюстровано прикладами особливості тактично-риторичних прийомів прокурорської риторики у процесі правозастосування у проведенні таких слідчих дій, як допит свідків, потерпілих, підозрюваних, обвинувачених, очна ставка. Доведено, що важливим аспектом прокурорської діяльності є також непроцесуальна діяльність прокурора, яка полягає у забезпеченні принципу гласності діяльності прокуратури, в участі у процесах правотворення, законотворення. Класифіковано й упорядковано такі форми непроцесуальної діяльності прокуратури, такі як взаємодія прокуратури із засобами масової інформації, публікації інформації, звітування перед державними органами; публічні виступи перед громадськістю, органами місцевого самоврядування, надання офіційних коментарів щодо резонансних справ.

6. Визначено роль прокурорської риторики в мовленнєвій комунікації прокурора. Доведено, що підвищення ораторської майстерності працівників прокуратури є актуальним і необхідним завданням, яке стоїть перед кожним працівником прокуратури, адже вони належать до категорії публічних осіб, що уособлюють державу та її авторитет. Показано, як ораторські навички застосовуються працівником прокуратури під час виконання практично будь-якої

діяльності і як особливо важливого значення набуває прокурорська риторика під час здійснення повноважень у ході досудового слідства, судового розгляду справи, у допиті свідків, оголошенні доказів і процесу доказування, під час проголошення обвинувальної промови і виконання позаюрисдикційної діяльності прокурором.

7. Встановлено місце прокурорської риторики як ключового елементу теорії держави і права. Показано, що прокурорська риторика як складова теорії держави і права є комплексною міждисциплінарною наукою, яка ґрунтується на концепціях теорії держави і права, відповідних спеціально-юридичних науках, філософії та етиці, однак предметно нерозривно пов'язана із усією системою юридичних наук.

8. Досліджено проблематику прокурорської риторики в аспекті комунікаційних технологій та їх застосування у професійній діяльності прокурора. Доведено, що прокурорська риторика як суб'єктивна, персоніфікована дисципліна є прагматичним втіленням напрацьованих теорією держави і права рекомендацій із формулювання та висвітлення основної ідеї прокурорської доповіді, добору аргументів, допустимості мовленнєвих засобів і комунікативно-психологічних прийомів виголошення тексту і впливу на аудиторію. Доведено очевидність комплексного характеру прокурорської риторики, що поєднує засади теорії держави і права, загальносоціальних наук, спеціально-юридичних дисципліни, а також окремі концепції філософії, психології, логіки та ін.

9. Обґрунтовано значимість теоретико-методологічних засад прокурорської риторики у формуванні, розвитку і вдосконалення процесуального законодавства України в контексті євроінтеграції. Проведено зіставлення певних положень тактико-риторичних прийомів, які застосовують працівники прокуратури України й аналогічні правопреcedенти в правовій системі країн – членів ЄС. Доведена нагальність потреби в удосконаленні якості прокурорської риторики як основного базису в забезпеченні справедливого у законодавчих рамках правосуддя та покращення системи вітчизняного судочинства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України з юридичних наук:

1. Загребельна Н. А. Основи юридичної риторики в діяльності прокурора // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2017. Випуск 5. С. 16-18.
2. Загребельна Н. А. Професійна риторика прокурора в системі юридичних наук // *Держава та регіони*. Запоріжжя, 2017. № 4 (58). С. 4-7.
3. Загребельна Н. А. Риторичні особливості прийомів впливу під час виголошення прокурором судової промови // *Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове видання*. Ужгород, 2017. № 4. С. 23-25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rap.in.ua/4_2017/5.pdf – Назва з титул. екрану.

4. Загребельна Н. А. Офіційно-діловий стиль у професійній діяльності прокурора // *Порівняльно-аналітичне право*: електронне наукове видання. Ужгород, 2017. № 5. С. 36-38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rap.in.ua/5_2017/9.pdf. – Назва з титул. екрану.

5. Загребельна Н. А. Перспективні шляхи розвитку прокурорської риторики в суспільстві // *Науковий вісник публічного та приватного права*. Київ, 2018. В. 1. Т. 1. С. 19-21.

Статті у наукових періодичних виданнях з юридичних наук інших держав:

6. Загребельна Н. Теоретичні аспекти професійної риторики прокурора // *National law journal: theory and practice*. Кишинів, Молдова, 2017. № 6 (28). С. 11-14.

7. Zagrebelna N. Development of legal riterics as science // *Scientific development and achievements*. St. Andrews, Scotland, United Kingdom, 2017. Part 1. P. 183-186.

8. Загребельна Н. А. Розробка та аналіз риторико-тактичних прийомів допиту державним обвинувачем // *Innovative approaches to the development of science*. Dublin, Ireland, 1 June 2018. Part 1. P. 14-17.

Матеріали наукових конференцій:

9. Загребельна Н. А. Культура мовлення юриста // *Сучасні тенденції в юридичній науці України*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29-30 червня 2017 року). Херсон : Видавничий дім Гельветика, 2017. С. 6-9.

10. Загребельна Н. А. Засади та функції судової промови // *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 14-15 липня 2017 року). Київ : Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 6-8.

11. Загребельна Н. А. Основні вимоги до вступу в структурі обвинувальної промови // *Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів*: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 13-14 жовтня 2017 року). Київ : Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 14-15.

12. Загребельна Н. А. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності прокурора // *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення*: міжнародна науково-практична конференція (м. Одеса. 13-14 жовтня 2017 року). Одеса : Причорноморська фундація права, 2017. С. 14-17.

13. Загребельна Н. А. Застосування риторичних прийомів у викритті лжесвідчень // *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук*: міжнародна науково-практична конференція (м. Івано-Франківськ, 17 жовтня 2017 року). Одеса : Друкарник, 2017. С. 16-18.

14. Загребельна Н. А. Основні складові риторичної компетенції прокурора // *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє*: міжнародна

науково-практична конференція (м. Харків, 3-4 листопада 2017 року). Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2017. С. 12-14.

15. Загребельна Н. А. Індивідуальні особливості прокурора-оратора та їх вплив на професійну діяльність // *Економіка, маркетинг та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку*: міжнародна науково-практична конференція (м. Полтава, 23 квітня 2018 року). Полтава : ЦФЕРД, 2018. С. 28-29.

16. Загребельна Н. А. До питання історії розвитку прокурорської риторики у працях римського педагога-ритора Марка Фабія Квінтіліана // *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 27-28 квітня 2018 року). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 7-8.

17. Загребельна Н. А. Інтонаційно-виразні засоби мовлення в ораторському мистецтві прокурора // *Двадцять шості економіко-правові дискусії*: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 30 квітня 2018 року). Львів, 2018. С. 48-49.

18. Загребельна Н. А. Основні теоретичні досягнення риторів епохи Середньовіччя // *Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 4-5 травня 2018 року). Дніпро : Правовий світ, 2018. С. 12-13.

19. Загребельна Н. А. Логографічна діяльність працівників органів прокуратури // *Наука та освіта: ключові питання сучасності* : міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 18 травня 2018 року). Чернігів, 2018. С. 45-48.

20. Загребельна Н. А. Шляхи імплементації рішень Європейського Суду з прав людини в рамках модернізації правової системи України // *Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8 червня 2018 року). Київ : Гельветика, 2018. С. 255-258.

АНОТАЦІЯ

Загребельна Н. А. Теоретико-методологічні засади прокурорської риторики як складової теорії держави і права. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – Київ, 2019.

У дисертації викладено результати теоретико-правового дослідження, яке має фундаментальний характер і стосується вивчення теоретико-методологічних засад прокурорської риторики як складової теорії держави і права, загальних

вихідних положень професійної прокурорської діяльності і реалізації завдань і функцій прокуратури.

Ретельному науковому розгляду у дисертаційному дослідженні приділено теоретико-методологічним засадам прокурорської риторики як складової теорії держави і права, проаналізовано зв'язок з загальною філософією, іншими юридичними і спеціально-юридичними науками, а саме – з кримінально-процесуальним, цивільно-процесуальним і господарським процесуальним правом. У межах дисертаційного дослідження обґрунтовано законодавче забезпечення статусу органів прокуратури, її посадових осіб, порядку і форм реалізації функцій і завдань прокуратури, окремих видів професійної діяльності прокурорських працівників, а також правовідносин у реалізації прокурором покладених законодавством службових повноважень, зокрема застосування на практиці прокурорської риторики.

Важливе місце у дисертаційному дослідженні приділено теоретико-методологічним і правовим зв'язкам прокурорської риторики з теорією держави і права як її складової, з філософією права, спеціально-юридичними науками, що досліджуються на рівні принципів організації галузей права, організаційно-правових формах професійної комунікації прокурора у різних сферах і з урахуванням застосування риторичних засобів і прийомів прокурорської риторики.

Ураховуючи важливість етичного боку діяльності прокурора у сучасних реаліях розвитку українського суспільства, у роботі досліджено морально-етичні якості прокурорських працівників, їх уміння і навички професійної прокурорської риторики у поєднанні з методологією виховного процесу, психологічною підготовкою, удосконалення риторичних навиків.

Ключові слова: прокурорська риторика, професійна мовленнєва комунікація прокурора, теоретико-методологічні засади, теорія держави і права, спеціально-юридичні дисципліни, риторичні прийоми, законодавство, нормативно-правові форми, професійна діяльність, юридична риторика, офіційна обвинувальна промова прокурора, мовленнєві комунікаційні навички прокурорської риторики.

АННОТАЦІЯ

Загребельная Н. А. Теоретико-методологические основы прокурорской риторики как составляющей теории государства и права. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права, история политических и правовых учений. – Высшее учебное заведение «Университет экономики и права «КРОК». – Киев, 2019.

В диссертации изложены результаты теоретико-правового исследования, которое имеет фундаментальный характер и касается изучения теоретико-методологических основ прокурорской риторики как составляющей теории

государства и права, общих исходных положений профессиональной прокурорской деятельности и реализации задач и функций прокуратуры.

Тщательное научное рассмотрение в диссертационном исследовании уделено теоретико-методологическим основам прокурорской риторики как составляющей теории государства и права, проанализирована связь с общей философией, другими юридическими и специально-юридическими науками, а именно – с уголовно-процессуальным, гражданско-процессуальным и хозяйственным процессуальным правом. В рамках диссертационного исследования обоснованно законодательное обеспечение статуса органов прокуратуры, ее должностных лиц, порядка и форм реализации функций и задач прокуратуры, отдельных видов профессиональной деятельности прокурорских работников, а также правоотношений в реализации прокурором возложенных законодательством служебных полномочий, в частности применение на практике прокурорской риторики.

Важное место в диссертационном исследовании уделено теоретико-методологическим и правовым связям прокурорской риторики с теорией государства и права как ее составляющей, с философией права, специально-юридическими науками, которые исследуются на уровне принципов организации отраслей права, организационно-правовых формах профессиональной коммуникации прокурора в различных сферах и с учетом применения риторических средств и приемов прокурорской риторики.

Учитывая важность этической стороны деятельности прокурора в современных реалиях развития украинского общества, в работе исследованы морально-этические качества прокурорских работников, их умения и навыки профессиональной прокурорской риторики в сочетании с методологией воспитательного процесса, психологической подготовкой, совершенствование риторических навыков.

Ключевые слова: прокурорская риторика, профессиональная речевая коммуникация прокурора, теоретико-методологические основы, теория государства и права, специально-юридические дисциплины, риторические приемы, законодательство, нормативно-правовые формы, профессиональная деятельность, юридическая риторика, официальная обвинительная речь прокурора, речевые коммуникационные навыки прокурорской риторики.

ANNOTATION

Zahrebelna N.A. Theoretical and methodological principles of prosecutorial rhetoric as a component of the theory of state and law. – As a manuscript.

Thesis for a candidate of law degree in specialty 12.00.01 – theory and history of state and law, history of political and legal studies. – Higher educational institution “University of Economics and Law “ KROK ”. – Kiev, 2019.

The dissertation presents the results of theoretical and legal research, which is fundamental in the study of theoretical and methodological principles of prosecutorial rhetoric as a component of the theory of state and law, general outcomes of professional prosecution and the realization of the tasks and functions of the prosecutor's office.

The thorough scientific consideration in the dissertation research is devoted to theoretical and methodological principles of prosecutorial rhetoric as a component of the theory of state and law, the general provisions of the concept of state and law, their link with the general philosophy, other legal and special law sciences, namely, from the criminal-procedural, civil procedural and economic procedural law. Within the framework of the dissertation research, the legislative provision of the status of prosecutor's offices, its officials, the procedure and forms for the implementation of the functions and tasks of the prosecutor's office, certain types of professional activity of prosecutors, as well as legal relations in the implementation by the prosecutor of statutory powers of authority, in particular the application in practice of prosecutorial rhetoric, is substantiated.

An important place in the dissertation research is devoted to theoretical, methodological and legal relations of prosecutorial rhetoric with the theory of state and law as its component, with the philosophy of law, special-law sciences, which are studied at the level of principles of organization of branches of law, organizational and legal forms of professional communication of the prosecutor in various spheres and taking into account the use of rhetorical means and methods of prosecutorial rhetoric.

Taking into account the importance of the ethical aspect of the activities of the prosecutor in the current realities of the development of Ukrainian society, the moral and ethical qualities of prosecutors, their skills and skills of professional prosecutorial rhetoric in conjunction with the methodology of the educational process, psychological preparation, and the improvement of rhetorical skills are researched in the work.

Key words: prosecutor's rhetoric, professional speech communication of the prosecutor, theoretical and methodological principles, the theory of state and law, special legal disciplines, rhetorical methods, legislation, legal form, professional activity, legal rhetoric, official prosecutor's accusatory speech, speech communication skills of prosecutorial rhetoric.